

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Avropa Şurası/Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi, 2016. Bu tərcümə Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə Etibar Fondunun dəstəyi ilə həyata keçirilib (www.coe.int/humanrightstrustfund). Məhkəmə tərcüməyə görə heç bir məsuliyyət daşımır. Əlavə məlumat almaq üçün bu sənədin sonunda verilmiş müəllif hüququna dair tam məlumatla baxın.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2016. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2016. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

İKİNCİ SEKSİYA

CENGİZ VƏ BAŞQALARI TÜRKİYƏYƏ qarşı

(Ərizələr n°48226/10 və 14027/11)

QƏRAR

STRAZBURQ

1 dekabr 2015

Bu qərar Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq qətidir. Ona redaktə xarakterli düzəlişlər edilə bilər.

Cengiz və başqaları Türkiyəyə qarşı işində,

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi (ikinci seksiya) :

sədr, Pol Leman (Paul Lemmens),

hakimlər, Işıl Karakaş (Işıl Karakaş),

Neboşa Vuçiniç (Nebojša Vučinić),

Kseniya Turkoviç (Ksenija Turković),

Robert Spano (Robert Spano),

Jon Fridrik Kjølbro (Jon Fridrik Kjølbro),

Stefani Muru-Vikström (Stéphanie Mourou-Vikström),

və seksiya katibi Stenli Nesmisdən (Stanley Naismith) ibarət tərkibdə 20 oktyabr 2015-ci ildə qapalı məşvərət keçirərək,

Aşağıdakı qərarı qəbul edir :

PROSEDUR

1. İş Türkiyə Respublikasının vətəndaşları cənab Serkan Cengiz, cənab Yaman Akdeniz və cənab Kerem Altıparmak tərəfindən (« ərizəçilər ») İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqları üzrə Konvensiyanın (« Konvensiya ») 34-cü maddəsinə əsasən 20 iyul 2010-cu il (cənab Cengiz) və 27 dekabr 2010-cu il (cənab Akdeniz və cənab Altıparmak) tarixlərində Məhkəməyə təqdim edilmiş Türkiyə Respublikasına qarşı iki ərizə (n° 48226/10 və 14027/11) əsasında başlamışdır.

2. Məhkəmədə Cənab Akdeniz və cənab Altıparmak Ankarada vəkillik fəaliyyəti ilə məşğul olan xanım A. Altıparmak tərəfindən təmsil edilmişdir. Türkiyə Hökuməti (« Hökumət ») öz nümayəndəsi tərəfindən təmsil edilmişdir.

3. Konvensiyanın 10-cu maddəsinə istinad edərək ərizəçilər, xüsusilə onları YouTube-a daxil olmaqdan məhrum edən tədbirdən şikayət edirlər. Bundan başqa, cənab Cengiz Konvensiyanın 6-cı maddəsinə əsasən məhkəmə tərəfindən mübahisəli tədbirə nəzarət edilməsi üçün səmərəli hüquq müdafiə vasitələrindən yararlı bilməməkdən şikayət edir.

4. 16 aprel 2014-cü ildə ərizələr Hökumətə təqdim edilmişdir.

FAKTLAR**I. İŞİN HALLARI**

5. Cənab Cengiz 1974-cü ildə anadan olmuş və İzmirdə yaşayır. O, İzmir universitetinin hüquq fakültəsinin müəllimidir və söz və ifadə azadlığı sahəsində ekspert və hüquqşünas kimi fəaliyyət göstərir.

Cənab Yaman Akdeniz və cənab Kerem Altıparmak müvafiq olaraq 1968-ci və 1973-cü ildə anadan olmuşlar. Cənab Akdeniz Bilgi universitetinin hüquq fakültəsinin müəllimidir. Cənab Altıparmak Ankara universitetinin hüquq və siyasi elmlər fakültəsinin müəllim-assistenti və həmin universitetin nəzdində olan insan hüquqları üzrə dərnişin rəhbəridir.

A. YouTube-a girişin qadağan edilməsi haqqında qərar

6. YouTube (<http://www.youtube.com>) videohosting istifadəçilərin videolar göndərə, izləyə və paylaşa biləcəkləri əsas veb saytdır. YouTube saytının və ya kanallarının videolarının əksəriyyəti bütün internet istifadəçiləri tərəfindən izlənilə bilər, lakin yalnız YouTube hesabı olan şəxslər bura video fayllar yükləyə bilər. 76-dan çox ölkədə bu platformadan istifadə edilir. Hər ay bir milyardan çox istifadəçi bura daxil olur və altı milyard və daha çox saatlıq video faylları izləyir.

7. 5 may 2008-ci ildə İnternet yayımlarının tənzinlənməsi və İnternetdən istifadə edərək törədilən qanun pozuntularına qarşı mübarizə ilə bağlı 5651 sayılı qanunun 8-ci maddəsinin 1 b), 2, 3 və 9-cu bəndlərinə əsaslanaraq (« 5651 sayılı qanun ») Ankara birinci Sülh Cəza Məhkəməsi <http://www.youtube.com> internet saytına və bu sayta daxil olmağa imkan verən IP 208.65.153.238-208.65.153.251 ünvanlara girişi qadağan edən qərar qəbul etmişdir. Məhkəmə, xüsusilə hesab edirdi ki, bu saytın on səhifəsinin məzmunu (on video fayl) Atatürkün xatirəsinə təhqiri qadağan edən 5816 sayılı qanunu ciddi şəkildə pozur.

8. 21 may 2010-cu ildə cənab Cengiz 5 may 2008-ci il tarixli YouTube-a girişin qadağan edilməsi barədə qərara etiraz etmişdir. Məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüququna istinad edərək cənab Cengiz bu tədbirin ləğv edilməsini tələb edirdi.

9. 31 may 2010-cu ildə YouTube istifadəçiləri qismində cənab Akdeniz və cənab Altıparmak da 5 may 2008-ci il tarixli YouTube-a girişin qadağan edilməsi barədə qərara etiraz etmişlər. Onlar YouTube-dan istifadənin ictimai maraq kəsb etdiyini və sözügedən qadağanın onların məlumat və ideyalar almaq və yaymaq hüququnun, ümumiyyətlə, mahiyyətinə zərər vurduğunu əsas gətirərək bu tədbirin ləğv edilməsini tələb edirdilər. Bundan başqa, onlar irəli sürürdülər ki, 5 may 2008-ci il tarixli qərara əsasında on səhifədən altısı artıq ləğv edilmişdir və Türkiyə üzərindən digər dörd səhifəyə giriş mümkün deyil. Ərizəçilərin fikrincə, məhdudlaşdırma tədbiri bu səbəblə mahiyyətini itirmişdir və tədbir internet istifadəçilərinin məlumat və ideyalar almaq və yaymaq hüququnu qeyri-proporsional qaydada məhdudlaşdırır.

10. 9 iyun 2010-cu ildə Ankar Sülh Cəza Məhkəməsi, xüsusilə mübahisəli qadağanın qanuna uyğunluğunu nəzərə alaraq ərizəçilərin etirazını rədd etmişdir. Türkiyə üzərindən video fayllara girişin qeyri-mümkünlüyündən söhbət gedərkən Məhkəmə qeyd edirdi ki, Türkiyə

üzərindən bu videolara giriş YouTube tərəfindən, həqiqətən, məhdudlaşdırılsa da, bu, o demək deyil ki, sözügedən videolar saytın məlumat bazasından silinmişdir və nəticə etibarilə, bu videolara giriş dünyadakı bütün internet istifadəçiləri üçün çatımlıdır. Bundan başqa, Məhkəmə hesab edirdi ki, ərizəçilər prosesdə iştirakçı olmadıqlarından bu qərarlardan şikayət vermək hüququna malik deyillər. Nəhayət, məhkəmə qeyd edirdi ki, qadağan barədə həmin qərara qarşı edilən etiraz artıq 4 iyun 2008-ci ildə rədd edilmişdir.

11. 2 iyul 2010-cu ildə Ankara Cinayət Məhkəməsi Ankara Sülh Cəza Məhkəməsinin 9 iyun 2010-cu il tarixli qərarının prosedur qaydalarına uyğun olduğunu və Məhkəmənin diskresion səlahiyyətlərindən irəli gəldiyini hesab edərək təsdiqləmişdir.

B. Sonrakı qərarlar

12. 17 iyun 2010-cu ildə Ankara Sülh Cəza Məhkəməsi YouTube-la bağlı <http://www.youtube.com> internet saytına və bu mübahisəli sayta aid olan digər qırx dörd IP ünvanına daxil olmağı qadağan edən əlavə bir qərar qəbul etmişdir.

13. 23 iyun 2010-cu ildə cənab Akdeniz və cənab Altıparmak 17 iyun 2010-cu il tarixli əlavə qərara etiraz etmişdir.

14. 1 iyul 2010-cu ildə Ankara Sülh Cəza Məhkəməsi iki ərizəçinin və YouTube-un İnternet texnologiyaları assosiasiyasının nümayəndələrinin etirazlarını rədd etmişdir. Türkiyə üzərindən video fayllara girişin qeyri-mümkünlüyü ilə bağlı, Məhkəmə yenidən qeyd etmişdir ki, Türkiyə üzərindən bu videolara giriş YouTube tərəfindən, həqiqətən, məhdudlaşdırılsa da sözügedən videolar əslində saytın məlumat bazasından silinməmiş və bu səbəblə də onlar dünyadakı bütün internet istifadəçiləri üçün çatımlıdır. Bundan başqa, Məhkəmə qeyd edirdi ki, onun fikrincə, sözügedən sayt fəaliyyət göstərməklə qanunu pozmaqda davam etdiyindən mübahisəli qadağan qanuna uyğundur. Nəhayət, Məhkəmə, işin hallarında tətbiq edilmiş normanın iddia edilən qeyri-konstitusionallığı arqumentini rədd etmişdir.

15. Yuxarıda qeyd edilən qərarla (11-ci bənd) 2 iyul 2010-cu ildə Ankara Cinayət Məhkəməsi də Ankara Sülh Cəza Məhkəməsinin 1 iyul 2010-cu il tarixli qərarını təsdiqləmişdir.

C. Tərəflərin təqdim etdiyi məlumatlar

16. Hökumət qeyd edir ki, YouTube-a girişin qadağan edilməsi barədə qərardan əvvəl və sonra, 23 noyabr 2007-ci il ilə 1 iyul 2009-cu il arasında 1 785 şikayət Telekomunikasiya və informasiya texnologiyaları Rəhbərliyinə («TIR») ünvanlanmışdır. Hökumətə görə, bu şikayətlərə görə, YouTube 5651 sayılı qanuna əsasən qeyri-qanuni, xüsusilə yetkinlik

yaşına çatmayan uşaqların cinsi istismarı və Atatürkün xatirəsinə təhqirlə bağlı materiallar ehtiva edir.

17. Hökumət həmçinin qeyd edir ki, 5 may 2008-ci il tarixli qərardan öncə, daxili məhkəmələr, qeyri-qanuni materiallar yayımlaması səbəbilə YouTube-a girişi qadağan edən 34 qərar qəbul etmişdir. Bu qərarların ardınca TİR YouTube-un Türkiyədəki rəsmi nümayəndəsi ilə « xəbərdarlıq və çıxarılma » prosedurlarına görə əlaqə saxlamışdır. Hökumətin fikrincə, 5 may 2008-ci il tarixli qərara əsasən hələ də Atatürklə bağlı böhtan xarakterli materiallar yayımlayan on veb ünvan mövcuddur. Hökumət əlavə edir ki, altı səhifəyə giriş qadağan edilmişdir, lakin digər dörd səhifəyə Türkiyə üzərindən və ya xarici ölkədən giriş mümkündür. Hökumət həmçinin qeyd edir ki, TİR bu materialların çıxarılması ilə bağlı qərarını YouTube-a bildirmişdir. Bununla belə, YouTube etiraz edilən səhifələri yerləşdirməkdə davam etmiş və Türkiyə URL filtrasiya sistemini işə salmadığından TİR-in YouTube-a girişi tamamilə qadağan etməkdən başqa çıxış yolu qalmamışdır.

18. Ərizəçilər qeyd edirlər ki, 5 may 2008-ci il tarixli qərardan sonra Türkiyədə YouTube-a giriş 30 oktyabr 2010-cu ilə qədər qadağan edilmişdir. Onlar əlavə edirlər ki, bu qadağa həmin videoların müəlliflik hüquqarını üzərinə götürən şirkətin xahişi ilə göstərilən sonuncu tarixdə səlahiyyətli prokurorluq tərəfindən qaldırılmışdır. Lakin ərizəçilərin fikrincə, 1 noyabr 2010-cu ildən etibarən YouTube sözügedən videoların müəlliflik hüququnu pozmadığını hesab edərək, onları yayımlamağı qərara almışdır. Digər tərəfdən, cənab Akdeniz və cənab Altıparmaq bildirirlər ki, onların tədqiqatları müəyyənləşdirməyə imkan vermişdir ki, 2015-ci ilin yanvarında 5 may 2008-ci tarixli qərarın obyektı olan on video fayldan dördü (1, 2, 7 və 8 sayılı) hələ də YouTube vasitəsilə yayımlanır. Bu məsələ ilə bağlı ərizəçilər qeyd edirlər ki, həmin videoların arasında 2 və 7 sayılı videolar Atatürkün xatirəsinə təhqir olaraq şərh edilə biləcək heç bir material ehtiva etmir və 5651 sayılı qanunun 8-ci maddəsi onlara tətbiq edilə bilməz. Xüsusilə, 2 sayılı video fayl on dörd saniyə davam etmiş və türk bayrağının yandığını göstərmişdir. 7 sayılı video fayl qırx doqquz saniyə davam etmiş və keçmiş baş qərargah rəisindən birini nümayiş etdirmişdir. Yalnız 1 və 8 sayılı faylların təhqir xarakterli olduğu hesab edilə bilər, lakin onların məzmununun qeyri-leqallığını müəyyənləşdirən heç bir proses keçirilməmişdir.

II. MÜVAFIQ DAXİLİ VƏ BEYNƏLXALQ HÜQUQ VƏ TƏCRÜBƏ

A. İnternet hüququ

19. Hadisələrin cərəyan etdiyi vaxtda qüvvədə olan daxili və beynəlxalq hüquq və təcrübənin xülasəsi üçün Məhkəmə *Ahmet Yıldırım Türkiyəyə qarşı* (n° 3111/10, §§ 15-37, CEDH 2012) işi üzrə qərarına istinad edir.

20. İşin müvafiq hissələrində İnternet yayımlarının tənzimlənməsi və İnternetdən istifadə edərək törədilən qanun pozuntularına qarşı mübarizə ilə bağlı 4 may 2007-ci il tarixli 5651 sayılı qanunda deyilir :

Maddə 8 – Girişin qadağan edilməsi və onun icrası haqqında qərar

« 1) Ehtiva etdikləri məzmunu görə aşağıdakı qanun pozuntularını təşkil etməsindən şübhələnmək üçün kafi əsasların mövcud olduğu İnternet yayımlarına giriş qadağası (*erişimin engellenmesi*) elan edilir :

a) Cinayət məəcəlləsində nəzərdə tutulan qanun pozuntuları (...)

- 1) intihara sövqetmə (maddə 84),
- 2) yetkinlik yaşına çatmayan uşaqların cinsi istismarı (maddə 103 § 1),
- 3) narkotik vasitələrin istifadəsinin asanlaşdırılması (article 190),
- 4) sağlamlıq üçün təhlükəli olan məhsulların təmini (maddə 194),
- 5) nəlayiqlik (maddə 226),
- 6) fahişəlik (maddə 227),
- 7) qumar oynanması üçün yer və imkan təmin etmə (maddə 228) ;

b) 25 iyul 1951-ci il tarixli 5816 sayılı qanunla nəzərdə tutulmuş Atatürkün xatirəsinə təhqir və söymə (...)

2) Sayta giriş, iş istintaq mərhələsində olduğu zaman hakim tərəfindən və ya məhkəmə istintaqı mərhələsində olduğu zaman Məhkəmə tərəfindən qadağan edilir. İstintaq zamanı gecikdirilmə mənfi təsir göstərdiyi halda girişin qadağan edilməsi barədə qərar prokuror tərəfindən verilə bilər. Qadağan haqqında qərar təsdiq edilmək üçün iyirmi dörd saat ərzində hakimə təqdim edilməlidir. Hakim iyirmi dörd saat müddətində öz qərarını verməlidir. Əgər hakim qadağanı təsdiq etmirsə, tədbir prokuror tərəfindən dərhal qaldırılmalıdır. Cinayət-prosesual məəcəllənin müddəalarına əsasən ([qanun] n° 5271) preventiv tədbir kimi qəbul edilmiş girişin qadağan edilməsi qərarlarına etiraz etmək mümkündür.

3) Hakim, məhkəmə və ya prokuror tərəfindən qəbul edilən qadağa qərarının surəti icra edilmək üçün [Telekommunikasiya və informasiya texnologiyaları] rəhbərliyinə bildirilir.

4) Materialı və materialın yayımlama təminatçısı xarici ölkədədirsə, (...) girişin qadağan edilməsi barədə qərar TİR tərəfindən rəsmi olaraq qəbul edilə bilər. Bu zaman giriş təminatçısına qərar haqqında məlumat verilir və ondan qərarın icrası tələb edilir.

5) Girişi qadağan edən qərarlar xəbərdarlıqdan dərhal sonra və ən gec iyirmi dörd saat ərzində icra edilməlidir.

(...)

7) Cinayət işi üzrə istintaq heç bir nəticə vermədikdə, girişin qadağan edilməsi barədə qərar avtomatik olaraq qüvvədən düşür (...)

8) Məhkəmə iş üzrə bəraət hökmü çıxardığı təqdirdə girişin qadağan edilməsi barədə qərar avtomatik olaraq qüvvədən düşür (...)

9) Qeyri-qanuni yayımlama materialı ləğv edildiyi təqdirdə girişə qoyulan maneə aradan qaldırılır. (...) »

21. Hökumət bildirir ki, bu yaxınlarda, 5651 sayılı qanuna onların fikrincə iki əhəmiyyətli dəyişiklik edilmişdir. Hökumət izah edir ki, həmin qanunla nəzərdə tutulan həbs cəzaları pul cərimələri ilə əvəz edilmişdir və insan hüquqlarının səmərəli müdafiəsi gücləndirilmiş və qadağa tədbiri zamanla məhdudlaşdırılmışdır.

22. Xüsusilə Hökumət qeyd edir ki, 27 mart 2015-ci il tarixli 6639 sayılı qanunla 5651 sayılı qanuna yeni 8A maddəsi əlavə edilmişdir. Bu məsələ ilə bağlı Baş nazirin və nazirliyin müraciətindən sonra bu yeni maddə TİR-ə veb sahifədə yayımlanan materialı ləğv etmək və /və ya belə bir materiala girişi qadağan etmək barədə qərar vermək səlahiyyəti verəcək. Bundan başqa, qanunda ilk dəfə olaraq açıq-aydın bəyan edilir ki, internet saytına bütövlüklə girişin qadağan edilməsinə icazə veriləcək. Belə ki, bu maddənin 3-cü bəndinə əsasən :

« Bu müddəa çərçivəsində qəbul edilmiş qadağan barədə qərarlar cinayət tərkibli (URL və başqaları) yayımın başlığının və ya bir hissəsinin məzmununa girişin qadağan edilməsini nəzərdə tutur. Əlaqədar materiala texniki cəhətdən girişi qadağan etmək mümkün olmadıqda və ya əlaqədar materiala girişin qadağan edilməsi qanun pozuntusuna son qoymadıqda internet saytının bütününe girişi qadağan etmək üçün qərar verilə bilər. »

23. Hökumət bildirir ki, xarici ölkədə yaradılmış internet saytları üçün URL filtrasiya texnologiyası Türkiyədə mövcud deyil və bu sahə ilə əlaqədar qanunvericilik « xəbərdarlıq və çıxarılma » (*notice and take down*) proseduruna əsaslanır ki, bu prosedur sayta bütövlüklə girişin qadağan edilməsinin mənfi nəticələrinin qarşısının alınması məqsədi daşıyır. Hökumət iddia edir ki, bu prosedurun tətbiqi artıq qanunazidd materialların ləğv edilməsinə imkan vermişdir. Nəticədə, günümüzdə xarici ölkələrdə yaradılmış saytlardan əldə edilən 60 000 qeyri-leqal material ləğv edilmişdir. Bu məqsədə çatmaq üçün İnternet vasitəsilə yayımlanan video faylların məzmunu ilə əlaqədar, xüsusilə vətəndaşların şikayətlərini toplayan informasiya mərkəzi yaradılmışdır. Bunun sayəsində YouTube vasitəsilə yayımlanan video fayllarla əlaqədar vətəndaşlar bu mərkəzə çox sayda şikayət ünvanlamışdır.

B. 5816 sayılı qanun

24. Atatürkün xatirəsinə təhqiri qadağan edən 25 iyul 1951-ci il tarixli 5816 sayılı qanunun müvafiq müddəalarında deyilir :

Maddə 1

« Atatürkün xatirəsinə açıq-aydın təhqir edən və söyən hər kəs bir ildən üç ilədək həbs cəzası ilə cəzalandırılır.

Atatürkü təmsil edən heykəl, büst və abidələri və yaxud Atatürkün qəbrini sındıran, dağıdan, pozan və ya çirkləndirən hər kəs bir ildən beş ilədək həbs cəzası ilə cəzalandırılır.

Başqalarını yuxarıda qeyd edilən cinayətləri törətməyə sövq edən hər kəs cinayəti törədən şəxs kimi cəzalandırılır. »

Maddə 2

« Birinci maddədə ifadə edilən cinayətlər iki və ya daha çox şəxs tərəfindən toplu olaraq və ya açıq-aydın və ya mətbuat vasitəsilə və ya ictimaiyyət arasında törədilibsə, veriləcək cəza yarısı qədər artırılır. Birinci maddənin ikinci bəndində qeyd edilən cinayətlər güc tətbiq edilərək törədilsə və ya bu şəkildə törədilməyə təşəbbüs edilərsə, veriləcək cəza ikiqat artırılır. »

C. Konstitusiyaya Məhkəməsinin yurisprudensiyası

1. « *twitter.com* » qərarı

25. Türk məhkəmələrinin *twitter.com* saytının (istifadəçiyə İnternetdən ani mesaj və SMS vasitəsilə pulsuz qısa mesajlar göndərməyə imkan verən mikro bloq saytı) şikayətçilərin şəxsi həyatına və nüfuzuna ziyan vuran materialları yayımlaması ilə bağlı bir çox qərarlarından sonra 2014-cü ilin mart ayında TİR bu sayta girişi qadağan etmişdir. 25 mart 2014-cü il tarixli qərarla Ankara İnzibati Məhkəməsi TİR-in qərarının icrasını təxirə salmışdır.

Bununla yanaşı, 24 və 25 mart 2015-ci ildə aralarında cənab Akdeniz və cənab Altıparmak olan üç şəxs qadağan barədə qərara etiraz etmək üçün Konstitusiyaya Məhkəməsinə fərdi şəkildə müraciət etmişdir.

2 aprel 2014-cü il tarixli qərarla Konstitusiyaya Məhkəməsi hesab etmişdir ki, TİR tərəfindən qəbul edilmiş *twitter.com* saytına girişin qadağan edilməsi qərarı məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüququnu pozmuşdur. Konstitusiyaya Məhkəməsi öz qərarında, xüsusilə qeyd edirdi ki, həmin media vasitəsilə məlumat və ya fikir paylaşımının yayımlanmasını qısa müddətli olsa da gecikdirmək faktı medianı kəsb etdiyi aktuallığı və marağı itirməsi təhlükəsi ilə üz-üzə qoyur və nəticədə, bu saytın fəal istifadəçiləri olan ərizəçilər bu qadağanın sürətli bir şəkildə ləğv edilməsində maraqlıdırlar. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin yuxarıda qeyd edilən *Ahmet Yıldırım* işi üzrə qərarına istinad etdiyini bəyan edən Konstitusiyaya Məhkəməsi bundan başqa hesab etmişdir ki, mübahisəli tədbirin qanuni əsası yoxdur.

2. « *YouTube* » qərarı

26. 27 mart 2014-cü ildə TİR, xüsusilə Gölbaşı Sülh Cəza Məhkəməsinin qərarından sonra YouTube-a girişin qadağan edilməsi barədə qərar qəbul etmişdir. 2 may 2014-cü il tarixli qərarla Ankara İnzibati Məhkəməsi TİR-in qərarının icrasını təxirə salmışdır. Qərarın icra edilməməsindən sonra YouTube MMC, ərizəçilər cənab Altıparmak və cənab Akdeniz və digər altı şəxs fərdi olaraq Konstitusiyaya Məhkəməsinə müraciət etmişlər. 29 may 2014-cü il tarixli qərarla Konstitusiyaya Məhkəməsi

qadağan bərədə qərarı ləğv etmişdir. İşin mahiyyəti haqqında fikir bəyan etməzdən öncə Konstitusiya Məhkəməsi öz qərarında şikayətçilərin qurban statusu ilə bağlı qərar qəbul etmişdir. Məhkəmə hesab etmişdir ki :

« 27. Hazırki işlə bağlı materiallardan aydın olur ki, (...) Yaman Akdeniz, Kerem Altıparmak və M.F. müxtəlif universitetlərin müəllimidirlər. Bu şikayətçilər izah etmişdirlər ki, onlar insan hüquqları üzrə tədqiqatlar aparır və bu araşdırma işlərini öz YouTube hesabları vasitəsilə paylaşırlar. Onlar həmçinin qeyd etmişdirlər ki, bu sayt vasitəsilə həm də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və Avropa Şurasının yazılı və vizual materiallarını əldə edə bilirlər (...). Şikayətçi E.E.-yə gəlincə, o izah etmişdir ki, onun [YouTube] hesabı var və o, müntəzəm olaraq video fayllar paylaşan şəxsləri, eləcə də qeyri-hökumət təşkilatlarının və professional orqanların fəaliyyətlərini izləyir, həm də bu paylaşımalar haqqında tənqidi fikirlərini yazır. (...)

28. Bu izahatları nəzərə alaraq belə nəticəyə gəlmək olar ki, şikayətçilər youtube.com saytının tamamilə qadağan edilməsi ilə bağlı İnzibati Məhkəmənin qərarının birbaşa qurbanlarıdır (...) »

İşin mahiyyətinə gəlincə, yuxarıda qeyd edilən *Ahmet Yıldırım* işi üzrə qərara istinad etdiyini bəyan edən Konstitusiya Məhkəməsi, xüsusilə internet saytının bütünlüklə qadağan edilməsinə icazə verməyən 5651 sayılı qanuna əsasən hesab etmişdir ki, mübahisəli tədbirin qanuni əsası yoxdur. Məhkəmə aşağıdakıları bildirmişdir. :

« 52. Müasir demokratik cəmiyyətlərdə İnternet əsas hüquq və azadlıqların, xüsusilə də söz azadlığının həyata keçirilməsində nəzərə çarpan əhəmiyyət kəsb edir. Sosial medialar fərdlərə bu mediaların materiallarının hazırlanmasında və onların yayımlanması və şərhində iştirak etməyə imkan verən (...) şəffaf platformalardır. Bu sosial media platformaları məlumat və fikir ifadə etmək, paylaşmaq və yayımlamaq azadlığı hüququnun həyata keçirilməsində zəruri vasitələrdəndir. Bu səbəblə, Dövlət və onun inzibati orqanları təkcə bu sahəni tənzimləyərkən deyil, həmçinin öz təcrübələrində də olduqca həssas davranmalıdır, belə ki, bu platformalar ideyaları yaymaq qədər məlumat əldə etmək üçün də ən təsirli və ən geniş yayılmış vasitələrdən birinə çevrilmişdir. »

D. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları Komitəsi

27. Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktın 19-cu maddəsi ilə bağlı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları Komitəsi 102-ci sessiya zamanı (11-29 iyul 2011) qəbul edilmiş 34 sayılı Ümumi Şərhində bəyan etmişdir :

« 43. İnternet, elektron və ya başqaları, o cümlədən bu kommunikasiya vasitələrinə bağlı olan dəstəkləmə sistemləri vasitəsilə veb saytlara, bloqlara, İnternet təminatçıları və ya brauzerlər kimi digər informasiya yayımlama sistemlərinə qoyulan hər cür məhdudiyyət yalnız [söz və fikir azadlığı hüququnun həyata keçirilməsində tətbiq edilə biləcək məhdudiyyətləri tənzimləyən mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktın 19-cu maddəsinin] 3-cü bəndinə uyğun olması halında qanunidir. Qanuni məhdudiyyətlər, ümumiyyətlə, xüsusi cəhətləri nəzərə alınmalıdır ; bəzi saytların və sistemlərin fəaliyyətinə qoyulan ümumi qadağanlar 3-cü bəndə müvafiq deyil. Yalnız hökumət və onunla əlaqədar olan siyasi və sosial sistem üçün gərginlik

yarada biləcəyi əsası ilə sayta və ya informasiya ötürən sistemə material yayımlamağı qadağan etmək də eynilə 3-cü bəndə ziddir. »

HÜQUQİ MƏSƏLƏLƏR

I. ƏRİZƏLƏRİN BİRLƏŞDİRİLMƏSİ

28. Reqlamentin 42-ci maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən Məhkəmə, irəli sürdüləri faktların və hüquqi məsələlərin oxşarlığını nəzərə alaraq ərizələri birləşdirməyi və tək bir qərarla onları birgə araşdırmağı qərara alır.

II. KONVENSIYANIN 10-CU MADDƏSİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTUSU

29. Ərizəçilər onların YouTube-a daxil olmasına mane olan daxili məhkəmələr tərəfindən qəbul edilmiş tədbirdən şikayət edirlər. Onlar hesab edirlər ki, bu tədbir Konvensiyanın 10-cu maddəsi ilə təmin edilən məlumat və ideyaları almaq və yaymaq azadlığı hüququnu pozur. Bu müddəanın hazırkı işə müvafiq hissələrində deyilir :

« 1. Hər kəs öz fikrini ifadə etmək azadlığı hüququna malikdir. Bu hüquqa öz reyində qalmaq azadlığı, və dövlət hakimiyyəti orqanları tərəfindən hər hansı maneə olmadan və dövlət sərhədlərindən asılı olmayaraq, məlumat və ideyaları almaq və yaymaq azadlığı daxildir. (...)

2. Bu azadlıqların həyata keçirilməsi milli təhlükəsizlik, ərazi bütövlüyü və ya ictimai asayiş maraqları naminə, iğtişaşın və ya cinayətin qarşısını almaq üçün, sağlamlığın və mənəviyyatın qorunması üçün, digər şəxslərin nüfuzu və hüquqlarının müdafiəsi üçün, konfidensial şəkildə əldə edilmiş məlumatların açıqlanmasının qarşısını almaq üçün və ya ədalət mühakiməsinin nüfuz və qərəzsizliyini təmin etmək üçün qanunla nəzərdə tutulmuş və demokratik cəmiyyətdə zəruri olan müəyyən rəsmi tələblərə, şərtlərə, məhdudiyyətlərə və ya sanksiyalara məruz qala bilər. »

30. Hökumət ərizəçilərin fikrinə etiraz edir.

A. Qəbuledilənlik

31. Hökumət hesab edir ki, ərizəçilərin şikayəti Konvensiyanın müddəalarına *ratione materiae* uyğun deyil. Xüsusilə *Tanrıkulu və başqaları Türkiyəyə qarşı* ((qərar), n° 40150/98, 40153/98 və 40160/98, 6 noyabr 2001), və *Akdeniz Türkiyəyə qarşı* ((qərar), n° 20877/10, 11 mart 2014) işləri üzrə qərarlara istinad edərək Hökumət iddia edir ki, ərizəçilər iddia edilən müdaxiləni təşkil edən faktlarla birbaşa üzləşdiklərini nümayiş etdirə bilmirlər.

32. Hökumət həmçinin qeyd edir ki, ərizəçilər YouTube-a girişin qadağan edilməsi haqqındakı qərardan iki il sonra Məhkəməyə müraciət

etmişlər. Hökumətin fikrincə, əgər ərizəçilər özlərini bu tədbirlərin qurbanları hesab etmiş olsaydılar, sözügedən tədbirə etiraz etmək üçün bu qədər uzun müddət gözləməzdilər.

33. Ərizəçilər bu fikrə etiraz edirlər.

34. Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçilərin qurban statusunun olmaması ilə bağlı Hökumətin ilk etirazı ərizəçilərin məlumat və ideyalar almaq və yaymaq hüququnun həyata keçirilməsində müdaxilənin mövcudluğunun araşdırılması və həmçinin şikayət ərizəsinin Konvensiyanın 10-cu maddəsinə əsasən açıq-aydın əsaslandırılması ilə sıx bağlı olan məsələni qaldırır. Nəticədə, Məhkəmə bu etirazı işin mahiyyətinə əlavə etməyi qərara alır (bax : analoji olaraq, *Dink Türkiyəyə qarşı*, n° 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 və 7124/09, § 100, 14 sentyabr 2010, və *Altuğ Taner Akçam Türkiyəyə qarşı*, n° 27520/07, § 51, 25 oktyabr 2011).

35. Məhkəmə müəyyən edir ki, şikayət ərizəsi Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən açıq-aydın əsaslandırılmamış deyildir və şikayət ərizəsində başqa heç bir qəbulənilməzlik əsası yoxdur. Məhkəmə ərizənin qəbulənilməzliyini bəyan edir.

B. Mahiyyət üzrə

1. Tərəflərin təqdimatları

a) Ərizəçilər

36. Hər üç ərizəçi iddia edir ki, YouTube-a girişin qadağan edilməsi onların məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüquqlarını pozmuşdur. *Ahmet Yıldırım Türkiyəyə qarşı* (n° 3111/10, CEDH 2012) işi üzrə qərara və eləcə də Konstitusiya Məhkəməsinin iki qərarına (bax : yuxarıdakı 25-26-cı bəndlər) istinad etdiklərini söyləyən ərizəçilər həmçinin təsdiq edirlər ki, 5651 sayılı qanun internet saytına girişin bütünlüklə qadağan edilməsinə icazə vermir. Nəticədə, onların fikrincə, haqqında danışılan müdaxilə « qanunla nəzərdə tutulmuş » kimi göstərilə bilməz. Bundan başqa, maraqlı tərəflər hesab edirlər ki, bu qadağanın onlar üçün meydana gətirdiyi nəticələr, yəni YouTube-a girişin qadağan edilməsi tədbirinin əsasında duran qeyri-qanuni mövzu ilə heç bir əlaqəsi olmadığı halda, burada yayımlanan bir çox videonu izləməyin qeyri-mümkünlüyü qarşıya qoyulan məqsədlərə proporsional deyil. Bundan başqa, onlar hesab etmişdirlər ki, YouTube-un qadağan edilməsinə gətirib çıxaran məhkəmə prosesi ədalətli və qərəzsiz hesab edilə bilməz.

37. Cənab Cengiz xüsusilə iddia edir ki, o, hüquq fakultəsinin müəllimidir və söz və ifadə azadlığı sahəsində ekspert və hüquqşünas kimi fəaliyyət göstərir. O izah edir ki, beynəlxalq təşkilatlar YouTube vasitəsilə çoxsaylı vizual materiallar yayımlayır və o, bu materiallardan öz fəaliyyətləri çərçivəsində müntəzəm olaraq istifadə edir. Digər tərəfdən, o qeyd edir ki, YouTube hesabı olan fəal istifadəçi kimi YouTube vasitəsilə

sənədli filmlər, analitik materiallar və ya əyləncə xarakterli videolar kimi fərqli materialları yayımlayan bir çox informasiya mənbələrinə daxil ola bilər. Nəticədə, sayta girişin bütünlüklə qadağan edilməsi səbəbilə o, üç ildən çoxdur ki, YouTube hesabına daxil ola bilmir.

38. Fərdlər üçün məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüququnu həyat keçirməyin əsas vasitələrindən biri olan İnternetin əhəmiyyətini vurğulayan Cənab Altıparmaq və cənab Akdenizə gəlincə, mübahisəli tədbirin birbaşa onlara təsir etdiyini iddia edirlər. Bununla əlaqədar onlar izah edirlər ki, YouTube təkcə incəsənət və musiqili əsərləri paylaşmır, o, həmçinin böyük miqyaslı və siyasi diskurslar və siyasi və sosial fəaliyyətlər üçün olduqca məşhur platformadır. Xüsusilə ənənəvi medianın tərəfindən ötürülməyən və ya repressiya siyasəti yürüdən hökumətlər tərəfindən qadağan edilən siyasi məlumatlar çox vaxt YouTube vasitəsilə yayımlanmışdır və bu da gözlənilmədən geniş yayılmış « vətəndaş jurnalistikası »nın yaranmasına rəvac vermişdir. Bu nöqtəyi-nəzərdən bu platforma öz xüsusiyyətlərinə, çatımlılıq səviyyəsinə və xüsusilə potensial təsirinə görə təkdir və onu əvəzləyəcək heç bir ekvivalenti yoxdur.

39. Bundan başqa, ərizəçilər bildirirlər ki, onların işi *Akdeniz* (yuxarıda istinad edilən qərar) işindən fərqlənir. Onların fikrincə, *Akdeniz* işində söhbət musiqi əsərlərini yayımlayan saytların müəllif hüquqları haqqında qanuna riayət etməməsi əsas gətirilərək onların qadağan edilməsindən gedir. Daha sonra ərizəçilər iddia edirlər ki, Məhkəmə təsdiq edir ki, söhbət bu və ya digər fərdin birbaşa « ticari » iradəsindən deyil, ictimai maraq kəsb edən müzakirədə iştirakından getdikdə üzv Dövlətlərin mülahizə səalhiyyəti nisbiləşdirilməlidir (bax : *mutatis mutandis*, *Aşbi Donald və başqaları Fransaya qarşı*, n° 36769/08, § 39, 10yanvar 2013). Bundan başqa, ərizəçilər iddia edirlər ki, *Xurşid Mustafa və Tərzibaşı İsveçə qarşı* (n° 23883/06, § 44, 16 dekabr 2008) işi üzrə qərarında olduğu kimi haqqında danışılan hüquq onlar üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

40. Daha dəqiq desək, cənab Akdeniz izah edir ki, hüquq fakultəsinin müəllimi və söz azadlığı üzrə mütəxəssis kimi o, YouTube vasitəsilə İnternet hüququ ilə bağlı bir çox siyasi çıxışlarını yükləyir. Cənab Altıparmağa gəlincə, o qeyd edir ki, o da hüquq fakultəsinin müəllimi və Ankara universiteti nəzdində olan insan hüquqları dərnyəinin rəhbəridir və o da bir çox video faylları YouTube vasitəsilə əldə edir. Bundan başqa, dərnek tərəfindən təşkil edilmiş bir çox konfranslar bu sayt vasitəsilə yayımlanmışdır. Buna dərnek və onun özü tərəfindən yayımlanmış nitqlər və videolardan ibarət faylların təxminən üçdə birinin yüklənməsini əlavə etmək olar. Hər iki ərizəçi izah edir ki, ümumiyyətlə, onlar Youtube-dan təkcə akademik mövzular haqqında məlumatları və ya ümumi maraq kəsb edən məlumatları əldə etmək üçün deyil, həmçinin öz YouTube hesabları vasitəsilə bu məlumatları ötürmək üçün də istifadə edirlər. Nəticədə, söhbət məlumat əldə etməkdən və eyni zamanda onu yaymaqdan gedir.

41. Digər tərəfdən, cənab Akdeniz və cənab Altıparmak YouTube-a girişin qadağan edilməsi barədə daxili məhkəmələrin qərarına etiraz edir və iddia edirlər ki, söhbət konkret bir sayta girişin qadağan edilməsini nəzərdə tutan bir tədbirin ümumi qadağan tədbiri olaraq tətbiq edilməyəcəyi kimi zəmanəti olmayan bir prosedurdan gedir. Bu səbəblə onlar iddia edirlər ki, internet saytına girişin qadağan edilməsi tədbiri təcrübədə yeganə son tədbir deyildir, həmin vaxtdan etibarən 60 000 veb sayta giriş artıq qadağan edilmişdir ki, onlardan 21 000-nə giriş 2014-cü ildə qadağan edilmişdir. Onlar əlavə edirlər ki, həmin il ərzində daha yüngül tədbir nəzərdən keçirilmədən twitter.com və youtube.com-a giriş qeyri-qanuni olaraq qadağan edilmişdir. Ərizəçilər qeyd edirlər ki, hər iki halda Konstitusiya Məhkəməsi qadağan barədə qərarları məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüququnun həyata keçirilməsinə ciddi zərər vuran qərar hesab etmiş və həmin qərarları Konstitusiyanın bu hüququ təmin edən 26-cı maddəsinə zidd hesab etmişdir.

b) Hökumət

42. Hökumət ərizəçilərin arqumentlərinə etiraz edir. O, ərizəçilərin şikayət ərizəsinin Konvensiyanın müddəalarına *ratione materiae* uyğun olmayan haqqındakı fikrini yenidən bəyan edir. Hökumətin fikrincə, maraqlı tərəflər iddia edilən müdaxiləni təşkil edən faktlarla birbaşa üzləşdiklərini nümayiş etdirə bilmirlər. İşin bütün hallarında, Hökumətin fikrincə, ərizəçilər Konvensiyanın 10-cu maddəsinin pozuntusu haqqındakı iddialarını əsaslandırmamışlar.

43. Bununla belə, Məhkəmə Konvensiyanın 10-cu maddəsinə əsasən müdaxilənin baş verdiyini nəzərdən keçirsə də, Hökumət iddia edir ki, bu müdaxilə qanunla nəzərdə tutulmuşdur və bu maddənin 2-ci bəndində qeyd edilən legitim məqsədləri daşıyır. Nəzərdən keçirilən tədbirin 10-cu maddəyə əsasən « zəruri » olub-olmadığını öyrənmək məsələsinə gəlincə, Hökumət hesab edir ki, hazırki iş üzrə əks maraqlar ədalətlə balanslaşdırılmışdır. Üstəlik, Hökumətin fikrincə, əlaqədar iki instansiya məhkəməsi tam və müfəssəl şəkildə əsaslandırılmış qərarlar verdiyindən bütün instansiyalarda məhkəmələr ədalətli keçirilmişdir. Beləliklə, mülahizə səlahiyyətini də nəzərə alaraq iddia edilən müdaxilə nəzərdə tutulan legitim məqsədlərlə mütənasib və « demokratik cəmiyyətdə zəruri »dir.

44. Xüsusilə də Hökumət qeyd edir ki, 5651 sayılı qanunun 2-ci maddəsində qeyd edilən İnternet subyektləri Avropa Birliyi normalarına uyğun olaraq müəyyən edilmiş və bu subyektlərin öhdəlikləri və onlara tətbiq edilən sanksiyalar açıq-aydın qanunla tənzimlənmişdir. Bu hüquqi mətnləri qəbul etmək zərurətinə cavab olaraq Türkiyə daxili və beynəlxalq normalara uyğun olaraq əsas hüquq və azadlıqların sərhədlərini qanunla müəyyənləşdirməkdə nəzərəçarpan nailiyyətlər əldə etmişdir. Bu səbəblə, veb sayta girişin qadağan edilməsi haqqında qərar qanunazidd materialların

yayımlanmasına qarşı mübarizə çərçivəsində ilk deyil, son tədbir olaraq nəzərdən keçirilmişdir.

45. Daha sonra Hökumət qeyd edir ki, 5651 sayılı qanun « xəbərdarlıq və çıxarılma » proseduruna əsasən girişin qadağan edilməsi barədə qərarın verilməsinə səbəb olan qanun pozuntularını sadalamışdır. Bu prosedurun məqsədi sayta girişin bütünlüklə qadağan edilməsindən irəli gələn mənfi nəticələrin qarşısını almaqdır. Digər tərəfdən, ölkədə və xaricdə yaradılmış və qanunazidd materiallar ehtiva edən saytlar bu prosedurun tətbiqi ilə ləğv edilmişdir.

46. Nəhayət, Hökumət qeyd edir ki, bu yaxınlarda 5651 sayılı qanuna əhəmiyyətli dəyişikliklər edilmişdir. Bununla yanaşı, Hökumət bildirir ki, xarici ölkələrdə yaradılmış saytlar üçün URL filtrasiya texnologiyası Türkiyə mövcud deyil.

2. Məhkəmənin dəyərləndirməsi

a) Müdaxilə

47. Məhkəmə qeyd edir ki, 5 may 2008-ci il tarixli qərarla Ankara birinci Sülh Cəza Məhkəməsi 5651 sayılı qanunun 8-ci maddəsinin 1 b), 2, 3 və 9-cu bəndlərinə əsasən YouTube vasitəsilə yayımlanan on video faylın məzmununun Atatürkün xatirəsinə təhqiri qadağan edən 5816 sayılı qanunu pozduğunu əsas gətirərək sayta girişi qadağan etmişdir. İlk olaraq 21 may 2010-cu ildə cənab Cengiz, daha sonra 31 may 2010-cu ildə isə cənab Altıparmaq və cənab Akdeniz bu qərara etiraz etmiş və tədbirin ləğv edilməsini tələb etmişlər. Onlar öz müraciətlərində məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüquqlarının müdafiəsinə əsaslanmışlar.

48. 9 iyun 2010-cu ildə ərizəçilərin hazırki işdə tərəf olmadıqlarını və nəticədə, bu qərarlara etiraz etmək statuslarının olmadığını qeyd edən Ankara Sülh Cəza Məhkəməsi onların etirazlarını rədd etmişdir. Bunu etmək üçün Məhkəmə xüsusilə hesab etmişdir ki, mübahisəli qadağan işlə bağlı müvafiq qanunvericilik tələblərinə uyğundur. Digər tərəfdən, Məhkəmə 17 iyun 2010-cu ildə əlavə bir qərar qəbul etmişdir. Bu qərara etiraz etmək üçün hər iki ərizəçinin göstərdiyi səylər nəticəsiz qalmışdır.

49. Məhkəmə xatırladır ki, Konvensiya əsasında *actio popularis*-ə yol verilmir, lakin fərdi müraciət hüququnun həyata keçirilməsi üçün ərizəçinin üzv Dövlətin hərəkət və hərəkətsizliyi nəticəsində Konvensiyanın pozulmasından birbaşa və ya bilavasitə, həqiqətən, zərər çəkdiyini göstərməsi tələb edilir. *Tanrıkulu və başqaları* (yuxarıda istinad edilən qərar) işində Məhkəmə distribusiyası qadağan edilən gündəlik bir qəzetin oxucusunun qurban statusunu tanımamışdır. Eləcə də *Akdeniz* (yuxarıda istinad edilən) işində Məhkəmə hesab etmişdir ki, Türkiyədə digər istifadəçilər kimi cənab Akdenizin də musiqi yayımlayan iki saytın qadağan edilməsi tədbirindən bilavasitə təsirlənməsi faktı təkbaşına Konvensiyanın 34-cü maddəsinə əsasən onun « qurban » statusunun tanınması üçün kifayət

deyil (yuxarıda istinad edilən qərar, § 24). Bu mülahizələri nəzərə alaraq, ərizəçinin internet saytına girişin qadağan edilməsi barədə tədbirin qurbanı olduğunu iddia edə bilib-bilməyəcəyi sualına cavab, nəticə etibarilə, hər bir işin şərtlərinin, xüsusilə də ərizəçinin internet saytından istifadə şəklinin və belə bir tədbirin onun üçün nəticələrinin miqyasının dəyərləndirilməsindən asılıdır. Həmçinin, günümüzdə İnternetin məlumat almaq və yaymaq azadlığı hüququnun həyata keçirilməsində əsas vasitələrdən biri olduğu faktı da nəzərə alınmalıdır : İnternet siyasi məsələlər və ya ictimai maraq kəsb edən fəaliyyətlərdə və debatlarda iştirak etmək üçün əsas vasitələrdəndir (*Ahmet Yıldırım*, yuxarıda istinad edilən, § 54).

50. Hazırki işdə Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçilər fəal YouTube istifadəçiləri qismində Məhkəməyə ərizə ilə müraciət etmiş və xüsusilə mübahisəli qadağanın onların akademik tədqiqatları üzərindəki təsirini, eləcə də sözügedən saytın əhəmiyyətli xüsusiyyətlərini vurğulamışlar. Xüsusilə də ərizəçilər təsdiq edirlər ki, onlar bu platformadan təkcə öz professional sahələri ilə bağlı videoları izləmək üçün deyil, YouTube hesablarından istifadə edərək həm də fəal bir şəkildə bu cür faylları yükləmək və paylaşmaq üçün də istifadə edirlər. Digər tərəfdən, cənab Altıparmaq və cənab Akdeniz bildirmişdirlər ki, onlar öz akademik fəaliyyətləri haqqında video materiallar yayımlayırlar. Bu nöqteyi-nəzərdən iş, veb saytların adı istifadəçisi olan cənab Akdeniz (yuxarıda istinad edilən qərar) işindən daha çox, akademik tədqiqatlarını və müxtəlif sahələr üzrə fikirlərini özünə məxsus olan veb sayt vasitəsilə yayımladığını bəyan edən cənab Yıldırımın işinə yaxındır (*Ahmet Yıldırım*, yuxarıda istinad edilən, § 51).

51. Bundan başqa, digər cəhətdən hazırki iş yuxarıda istinad edilən *Akdeniz* işindən həm də fərqlənir. Həmin işdə Məhkəmə, xüsusilə maraqlı tərəfin müəlliflik hüququnu tənzimləyən qaydaları pozmadan müxtəlif vasitələrlə geniş miqyaslı musiqi əsərlərini asanlıqla əldə edə biləcəyi faktını nəzərə almışdır (yuxarıda istinad edilən qərar, § 25). YouTube təkcə incəsənət və musiqi əsərləri yayımlamır, o, həmçinin siyasi diskursların və siyasi və sosial fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi üçün məşhur bir platformadır. YouTube vasitəsilə yayımlanan fayllar, yeri gəlmişkən hər kəs üçün xüsusi maraq kəsb edəcək məlumatlar daşıyır (bax : *mutatis mutandis*, *Xurşid Mustafa və Tərzibaşı*, yuxarıda istinad edilən, § 44). Əslində, mübahisəli tədbir ərizəçilər üçün səciyyəvi məlumatlardan ibarət bir saytın çatımlı olmasına mane olur və bu məlumatların digər vasitələrlə əldə edilməsi çətindir. Bu sayt, həmçinin maraqlı tərəflər üçün əhəmiyyətli kommunikasiya mənbəyidir.

52. Digər tərəfdən, söz və ifadə azadlığının həyata keçirilməsində internet saytlarının əhəmiyyətinə gəlinə, Məhkəmə xatırladır ki, « çatımlılığı, eləcə də böyük həcmdə məlumatların saxlanması və ötürülməsi imkanı sayəsində internet saytlarının ictimaiyyətin gündəmlə bağlı məlumatları əldə etmək imkanını yaxşılaşdırmaqda və ümumiyyətlə,

informasiyanı yaymağı asanlaşdırmaqda böyük köməyi vardır » (*Times Newspapers Ltd Birləşmiş Krallığa qarşı* (*n°s 1 və 2*), n° 3002/03 və 23676/03, § 27, CEDH 2009). İnsanların İnternet üzərindən öz fikirlərini ifadə etmək imkanı söz azadlığı hüququnun həyata keçirilməsində presidenti olmayan bir vasitədir (*Delfi ASEstoniyaya qarşı*[GC], n° 64569/09, § 110, CEDH 2015). Bu səbəblə Məhkəmə qeyd edir ki, YouTube videohostinqi istifadəçilərin videolar göndərə, izləyə və paylaşa bildiyi bir veb saytdır və o, şübhəsiz ki, məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüququnu həyata keçirmək üçün əhəmiyyətli bir vasitədir. Xüsusilə də ərizəçilər haqlı olaraq qeyd etmişlər ki, ənənəvi media tərəfindən ötürülməyən siyasi məlumatlar çox vaxt YouTube vasitəsilə yayımlanmış və bu da vətəndaş jurnalistikasının meydana gəlməsinə imkan vermişdir. Bu nöqtəyi-nəzərdən Məhkəmə qəbul edir ki, bu platforma xüsusiyyətlərinə, çatımlılığına və xüsusilə də, potensial təsirinə görə yeganə idi və ərizəçilər üçün onun ekvivalenti yox idi.

53. Üstəlik, Məhkəmə qeyd edir ki, hazırki ərizələr təqdim edildikdən sonra Konstitusiya Məhkəməsi twitter.com və youtube.com kimi internet saytlarının fəal istifadəçilərinin qurban statusunu nəzərdən keçirir. Xüsusilə YouTube-a girişin qadağan edilməsi barədə admnistrativ qərarla bağlı iş çərçivəsində Məhkəmə YouTube-un fəal istifadəçiləri olan cənab Akdenizin və cənab Altıparmağın qurban statusunu tanımışdır. Bu nəticəyə gəlmək üçün, həmin məhkəmə, əsasən YouTube hesabı olan ərizəçilərin bu saytdan fəal şəkildə istifadə etməsi faktını nəzərə almışdır. Söhbət bu iki ərizəçidən gedərkən həmin məhkəmə, həmçinin onların müxtəlif universitetlərdə tədris etməsi, insan hüquqları sahəsində fəaliyyət göstərməsi və sözügedən sayt vasitəsilə yayımlanan müxtəlif vizual materiallardan istifadə etməsi və onlara məxsus YouTube hesabları vasitəsilə öz fəaliyyətlərini paylaşması faktını nəzərə almışdır (yuxarıda qeyd edilən 25-26 cı bəndlər).

Məhkəmə Konstitusiya Məhkəməsinin ərizəçilərin qurban statusu ilə bağlı gəldiyi nəticələrlə razıdır. Digər tərəfdən, Məhkəmə qeyd edir ki, YouTube-un fəal istifadəçisi olan cənab Cengizin də vəziyyəti sözügedən iki ərizəçinin vəziyyətindən fərqlənmir.

54. Ümumiyyətlə, Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçilər əsasən İnternet haqqında qanun çərçivəsində YouTube-a qarşı görülmüş tədbirin əks təsirindən şikayət edir. Maraqlı tərəflər təsdiq edir ki, YouTube-un özünəməxsus cəhətləri nəzərə alınarsa, qadağan barədə tədbir məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüquqlarını həyata keçirmək üçün onları əhəmiyyətli bir vasitədən məhrum etmişdir.

55. Əvvəl qeyd olunanların işığında və qurban statusunun qeyri-formal tanınması prinsipinin tətbiq edilməsi zərurətini nəzərə alaraq, Məhkəmə qəbul edir ki, işin xüsusi hallarında YouTube-a girişin qadağan edilməsi barədə qərar birbaşa ərizəçiləri nəzərdə tutmamasına baxmayaraq, onlar sözügedən tədbirin məlumat və ideyalar almaq və yaymaq hüquqlarına təsir

etdiyini ağlabatan şəkildə iddia edə bilirlər. Bu səbəblə, məhkəmə qurban statusu ilə bağlı Hökumətin ilkin etirazlarını rədd edir.

56. Digər tərəfdən, Məhkəmə xatırladır ki, Konvensiyanın 10-cu maddəsi « hər kəs »in məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığı hüququnu təmin edir və nə qoyulan məqsədin xüsusiyyətinə görə, nə də bu azadlığın həyata keçirilməsində fiziki və hüquqi şəxslərin oynadıqları rola görə fərq qoymur. 10-cu maddə təkcə məlumatların məzmununu deyil, həmçinin bu məlumatları yaymağın vasitələrini də əhatə edir, belə ki, bu vasitələrə qoyulan hər cür məhdudiyət məlumatları almaq və yaymaq hüququna təsir edir. Eləcə də, Məhkəmə yenidən təsdiq edir ki, 10-cu maddə təkcə məlumatları yaymaq hüququnu deyil, həmçinin ictimaiyyətin bu məlumatları almaq hüququnu da təmin edir (*Ahmet Yıldırım*, yuxarıda istinad edilən, § 50).

57. Hazırki işdə, işin elementlərindən belə nəticə çıxarmaq olar ki, 5 may 2008-ci ildə birinci Sülh Cəza Məhkəməsi tərəfindən görülən tədbir nəticəsində ərizəçilər uzun müddət YouTube-a daxil ola bilməmişlər. YouTube-un fəal istifadəçiləri olaraq ərizəçilər sözügedən tədbirin onların məlumat və ideyalar almaq və yaymaq hüququnu pozduğunu ağlabatan şəkildə iddia edə bilirlər. Məhkəmə hesab edir ki, qanuni əsaslarından asılı olmayaraq belə bir tədbirin məqsədi İnternetin çatımlı olmasına təsir etməkdir və nəticədə, Konvensiyanın 10-cu maddəsinə əsasən cavabdeh Dövlət üzərinə məsuliyyət qoyur (həmin, § 53). Nəticədə, Konvensiyanın 10-cu maddəsi ilə təmin edilən hüquqların həyata keçirilməsində sözügedən tədbir « dövlət orqanının müdaxiləsi » hesab edilə bilər.

58. Belə bir müdaxilə Konvensiyanın 10-cu maddəsinin 2-ci bəndinin işığında legitim məqsəd və ya məqsədlərə əsaslanaraq « qanunla nəzərdə tutulmuş » və bu məqsəd və məqsədlərə nail olmaq üçün « demokratik cəmiyyətdə zəruri olan » deyilsə, 10-cu maddəni pozur.

b) Müdaxilənin əsaslandırılması

59. İlk növbədə Məhkəmə xatırladır ki, 10-cu maddənin 2-ci bəndində ifadə edilən « qanunla nəzərdə tutulmuş » sözləri, haqqında danışılan tədbirin daxili hüquqda qanuni bazasının olması ilə yanaşı, sözügedən qanunun statusunu da nəzərə alır : beləliklə, qanun iddiaçılar üçün çatımlı və öz təsirləri nöqtəyi-nəzərdən öngörülə bilən və hüququn aliliyi prinsipinə uyğun olmalıdır (bax : digərləri arasında, *Dink*, yuxarıda istinad edilən, § 114). Məhkəmənin sabit presedent hüququna əsasən hər hansı bir norma, ehtiyac olduqda hüquqi məsləhətlər almaqla, istənilən şəxsin öz davranışını nizamlamasına imkan verəcək şəkildə aydın tərtib edildiyi zaman « öngörülə bilən »dir (bax : digərləri arasında, *RTBF Belçikaya qarşı*, n° 50084/06, § 103, CEDH 2011, və *Altuğ Taner Akçam*, yuxarıda istinad edilən, § 87).

60. Hazırki işdə Məhkəmə qeyd edir ki, məhkəmənin qərarı ilə sayta girişin qadağan edilməsinin qanuni əsası 5651 sayılı qanunun 8-ci

maddəsinin 1-ci bəndidir. Bu maddənin müddəalarının həm çatımlılıq, həm də öngörülə bilmə haqqındakı tələblərə cavab verib-vermədiyi sualına cavab olaraq ərizəçilər hesab edirlər ki, bu müddəalar, onların fikrincə, olduqca qeyri-müəyyən olduğundan bu suala « xeyr » deyər cavab vermək lazımdır.

61. Məhkəmə xatırladır ki, *Ahmet Yıldırım* (yuxarıda istinad edilən ; bax : xüsusilə, §§ 61-62) işində o, müdaxilənin « qanunla nəzərdə tutulmuş » olub-olmadığı sualını araşdırmış və həmin işdə bu suala mənfi cavab vermişdir. Məhkəmə xüsusilə hesab etmişdir ki, 5651 sayılı qanuna əsasən ehtiva etdiyi veb sahifələrdən birinin məzmununa görə internet saytına bütövlüklə girişin qadağan edilməsinə yol verilmir. Əslində, bu qanunun 8-ci maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən məzmunu etibarilə konkret bir yayımın qanunda qeyd edilən pozuntuları təşkil etməsindən şübhələnmək üçün yetərli əsaslar mövcuddursa, yalnız həmin yayımın qadağan edilməsi haqqında qərar verilə bilər. Digər tərəfdən, Məhkəmənin gəldiyi bu nəticəni (yuxarıda istinad edilən) *Ahmet Yıldırım* (yuxarıda qeyd edilən 25-26-cı bəndlər) işi üzrə qərar qəbul edildikdən sonra Konstitusiya Məhkəməsinin qəbul etdiyi iki qərar da görmək olar.

62. Bu məqsədlə Məhkəmə xüsusilə qeyd etmişdir ki, (*həmin* § 64) belə məhdudiyyətlər *a priori* Konvensiyaya ziddir. Bununla belə, məhdudiyyətin sərhədlərinin müəyyənləşdirilməsinə və mümkün sui-istifadələrə qarşı məhkəmə nəzarətinin səmərəliliyinə gəlincə, bu məhdudiyyətlər, xüsusilə ciddi qanun çərçivəsində həyata keçirilməlidir.

Məlumat və ideyalar almaq və yaymaq azadlığına preventiv məhdudiyyətlərin tətbiq edilməsinə gəlincə, hakim tərəfindən həyata keçirilən və mübahisəli işdə maraqların balanslaşdırılmasına əsaslanmış və bu maraqlar arasında tarazlığı təmin etmək məqsədi daşıyan məhkəmə nəzarəti dəqiq və özünəməxsus qaydaları müəyyənləşdirən çərçivə olmadan həyata keçirilə bilməz.

63. Bununla belə, hazırki işdə qeyd etmək məqsədəuyğundur ki, Ankara Sülh Cəza Məhkəməsi YouTube-a girişin tamamilə qadağan edilməsi barədə qərar qəbul etdiyi zaman, heç bir qanun norması bu məhkəməyə belə bir səlahiyyət verməmişdir.

64. Belə ki, Hökumətin qeydlərindən və Türkiyə dövlət orqanlarının təcrübəsindən belə nəticəyə gəlmək olar ki, xarici ölkələrdə yaradılmış saytlar üçün URL filtrasiya texnologiyası Türkiyədə mövcud deyil. Bu səbəblə, təcrübədə, administrativ orqan, yəni TİR, xüsusilə mövzu ilə bağlı məhkəmə qərarlarının icra edilməsi məqsədilə sözügedən saytın tamamilə bağlanması qərara verir. Bununla belə, – Məhkəmə artıq *Ahmet Yıldırım* (yuxarıda istinad edilən, § 66) işi üzrə qərarında demişdir – dövlət orqanları, xüsusilə böyük həcmdə informasiyanın çatımlı olmasına mane olan belə bir tədbirin yalnız və yalnız internet istifadəçilərinin hüquqlarını nəzərəçarpan dərəcədə pozacağını və əhəmiyyətli dərəcədə əks təsirlərə malik olacağını nəzərə almalı idi.

65. Bu qeydlərin və hazırki işdə tətbiq edilən qanunun nəzərdən keçirilməsi işığında Məhkəmə belə nəticəyə gəlir ki, 5651 sayılı qanunun 8-ci maddəsinə əsasən həyata keçirilən müdaxilə Konvensiya tərəfindən tələb edilən qanunilik tələbinə cavab vermir və bu sonuncu müddəa demokratik cəmiyyətdə hüququn aliliyindən irəli gələn müdafiədən ərizəçilərin kifayət qədər istifadə etməsinə imkan vermir. Digər tərəfdən, sözügedən norma Konvensiyanın 10-cu maddəsinin 1-ci bəndində bəyan edilənlərə ziddir. Konvensiyanın 10-cu maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən tanınmış hüquqlar « sərhədlərindən asılı olmayaraq » tətbiq edilir (*həmin*, § 67).

66. Nəticədə, Konvensiyanın 10-cu maddəsinin pozuntusu baş vermişdir.

67. Bu nəticəni nəzərə alaraq Məhkəmə hesab edir ki, hazırki işdə Konvensiyanın 10-cu maddəsinin 2-ci bəndində qeyd edilən digər tələblərin yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək zəruri deyil.

III. KONVENSIYANIN 6-CI MADDƏSİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTUSU

68. Konvensiyanın 6-cı maddəsinə istinad edərək cənab Cengiz, məhkəmə tərəfindən mübahisəli tədbirə nəzarət edilməsi və hakimiyyət orqanlarının mümkün sui-istifadələrinin sanksiyalaşdırılması məqsədilə effektiv hüquq müdafiə vasitələrindən yararlanma bilməməkdən şikayətlənir.

69. Konvensiyanın 10-cu maddəsinə əsasən müəyyən edilmiş pozuntunu (yuxarıda qeyd edilən 65-ci bənd) nəzərə alaraq Məhkəmə hesab edir ki, hazırki işlə bağlı əsas hüquqi məsələlər araşdırılmışdır. Hazırki işin bütün hallarına əsasən Məhkəmə hesab edir ki, ərizənin Konvensiyanın 6-cı maddəsi ilə bağlı hissəsinin nə qəbul edilənliyinə, nə də açıq-aydın əsaslandırılmış olmasına ayrı-ayrılıqda baxılmasına ehtiyac yoxdur (bax : analoji olaraq, yuxarıda istinad edilən *Ahmet Yıldırım*, § 72).

IV. KONVENSIYANIN 41-Cİ VƏ 46-CI MADDƏLƏRİNİN TƏTBİQEDİLƏNLİYİ

70. Cənab Akdeniz və cənab Altıparmak öz şikayət ərizələrində mənəvi ziyana görə hər biri 1 000 avro (EUR) həcmində məbləği və xərclər və məsrəflərə görə də həmin həcmdə məbləği tələb edirlər. Cənab Cengizə gəlincə, o, Konvensiyanın pozuntusu haqqındakı qərarın özlüyündə əvəzin ədalətli ödənilməsi üçün kifayət olduğunu hesab etmiş və bununla bağlı heç bir tələb irəli sürməmişdir.

Bundan başqa, Konvensiyanın 46-cı maddəsinə əsasən ərizəçilər Məhkəmədən cavabdeh Hökumətə hazırki vəziyyətin aradan qaldırılması üçün hansı tədbirlərin görülməsinə bildirsini xahiş edirlər.

71. Hökumət ərizəçilərə hər hansı həcmdə məbləğin verilməsinə etiraz edir. Alternativ olaraq, hesab etmək olar ki, pozuntunun müəyyənləşdirilməsi özlüyündə əvəzin ədalətli ödənilməsi üçün kifayətdir.

72. Məhkəmə qeyd edir ki, cənab Akdeniz və cənab Altıparmak yalnız ərizədə əvəzin ədalətlə ödənilməsi tələbini irəli sürmüşdür. Beləliklə, onlar nə Məhkəmə Reqlamentinin 60-cı maddəsinin 2-ci və 3-cü bəndlərinə, nə də əvəzin ədalətlə ödənilməsi tələblərinin irəli sürülməsi ilə bağlı praktik Təlimatın 5-ci maddəsinə riayət etməmişlər. Bu maddə nəzərdə tutur ki, Məhkəmə «ərizədə irəli sürülən, lakin məhkəmə prosesinin əlaqədar mərhələsində təkrarlanmayan tələbləri rədd edir». Bu səbəblə əvəzin ədalətlə ödənilməsi tələbi rədd edilir (bax : digərləri arasında, *Andelkoviç Serbiyaya qarşı*, n° 1401/08, § 33, 9 aprel 2013).

73. Yuxarıda qeyd edilənlərin işığında və Konvensiyanın 41-ci maddəsinə əsasən cənab Cengizin vəziyyətini nəzərə alaraq, Məhkəmə hesab edir ki, pozuntunun müəyyənləşdirilməsi özlüyündə cənab Cengizin məruz qaldığı mənəvi ziyana görə əvəzin ədalətlə ödənilməsi üçün kifayətdir.

74. Konvensiyanın 46-cı maddəsinə əsasən ərizəçilərin tələbləri ilə bağlı Məhkəmə xatırladır ki, o, xüsusilə daxili məhkəmələrin YouTube-a girişi qadağan edən qərarlarının qanuni bazasının olmaması və hadisələrin cərəyan etdiyi zaman qüvvədə olan qanunun ərizəçilərə demokratik cəmiyyətdə hüququn aliliyindən irəli gələn müdafiədən kifayət dərəcədə yararlanmaq imkanı verməməsi səbəbilə belə bir nəticəyə gəlmişdir ki, Konvensiya pozulmuşdur (yuxarıda qeyd edilən 62-ci bənd). Bu nəticə o deməkdir ki, ərizəçilərin hüququnun pozulmasının səbəbi struktur problemdir.

75. Məhkəmə qeyd edir ki, hazırki iş təqdim edildikdən sonra 5651 sayılı qanunda dəyişiklik edilmişdir. 8 A maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən internet saytına giriş, bundan belə, o halda tamamilə qadağan edilə bilər ki, bu maddənin müddəalarında sadalanan şərtlər bir araya gəlsin (yuxarıda qeyd edilən 22-ci bənd). Məhkəmə hesab edir ki, bununla əlaqədar dəqiqləşdirməkdə fayda var ki, hətta tərəflər bu dəyişikliklər haqqında öz qeydlərində geniş şərhlər vermiş olsalar da, bu dəyişikliklər məhkəmənin YouTube-a girişi heç bir qanuni baza olmadan qadağan etməsindən sonra edilmişdir. Bu məsələ ilə bağlı, Məhkəmə xatırladır ki, hadisələrin cərəyan etdiyi zaman Türkiyədə mövcud olmuş və ya hal-hazırda mövcud olan internet saytlara girişin qadağan edilməsi barədə hüquqi rejimin Konvensiyaya uyğunluğu haqqında *in abstracto* qərar vermək onun vəzifəsi deyil. Əksinə, o, ərizəçilərin Konvensiyanın 10-cu maddəsi ilə təmin edilən söz və ifadə azadlığı hüququ ilə bağlı sözügedən maddələrin tətbiqinin nəticələrini *in concreto* dəyərləndirməlidir. Bu səbəblə də Məhkəmə ərizəçilərin işində sözügedən maddələrin tətbiqinin Konvensiyanın 10-cu maddəsinə pozub-pozmadığını araşdırmalıdır (bax : *Nikolova Bolqarıstana qarşı* [GC], n° 31195/96, § 60, CEDH 1999-II). Yuxarıda qeyd edilənlərin

işığında Məhkəmə, işin hallarında, Konvensiyanın 46-cı maddəsinə əsasən ərizəçilərin qadağan haqqında etdikləri şikayətləri ilə bağlı qərar qəbul etməyi zəruri hesab etmir.

BU ƏSASLARLA, MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ,

1. Ərizələri birləşdirməyi *qərara alır* ;
2. *Elan edir ki*, Konvensiyanın 10-cu maddəsinə əsasən ərizə qəbulediləndir ;
3. *Qət edir ki*, Konvensiyanın 10-cu maddəsinin pozuntusu baş vermişdir ;
4. *Qət edir ki*, ərizənin Konvensiyanın 6-cı maddəsi ilə bağlı hissəsinin nə qəbuledilənliyinə, nə də açıq-aydın əsaslandırılmasına ayrı-ayrılıqda baxılması vacib deyil ;
5. *Qət edir ki*, pozuntunun müəyyənləşdirilməsi özlüyündə cənab Cengizin məruz qaldığı mənəvi ziyana görə əvəzin ədalətlə ödənilməsini təmin edir.;
6. Ərizənin qalan hissəsi üçün əvəzin ədalətlə ödənilməsi tələbini *rədd edir*.

Fransız dilində hazırlanmış və Məhkəmə Reqlamentinin 77-ci maddəsinin 2-ci və 3-cü bəndlərinə əsasən 1 dekabr 2015-cü ildə yazılı şəkildə elan edilmişdir.

Stenli Nesmis
Katib

Pol Leman
Sədr

Hazırkı qərara Konvensiyanın 45-ci maddəsinin 2-ci bəndinə və reqlamentin 74-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq hakim Lemanın fərqli rəyi əlavə edilmişdir.

P.L.
S.H.N.

Xüsusi rəylər tərcümə olunmamışdır, lakin qərarın Məhkəmənin HUDOC məlumat bazasındakı ingiliscə və ya fransızca olmaqla, rəsmi versiyalarında onları oxumaq olar.

©Avropa Şurası/Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi, 2016

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin rəsmi dilləri ingilis və fransız dilləridir. Bu tərcümə Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə Etibar Fondunun dəstəyi ilə həyata keçirilib (www.coe.int/humanrightstrustfund). Məhkəmə tərcüməyə və onun keyfiyyətinə görə heç bir məsuliyyət daşımır. Tərcüməni Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin presedent hüququnu təşkil edən işlərin daxil olduğu HUDOC məlumat bazasından (<http://hudoc.echr.coe.int>) və ya Məhkəmənin razılığı ilə yerləşdirilən istənilən digər məlumat bazasından yükləmək olar. Tərcüməni qeyri-kommersiya məqsədlərlə bu şərtlə yenidən nəşr etmək mümkündür ki, məhkəmə işinin tam adı, yuxarıda göstərilmiş müəllif hüququna dair qeyd və Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə Etibar Fonduna istinad göstərsin. Tərcümənin hər hansı bir hissəsindən kommersiya məqsədi ilə istifadə etmək nəzərdə tutularsa, bu ünvana müraciət etməni xahiş edirik publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2016

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2016

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int